

szöveg: Szegő György / fotó: Häider Andrea

urbanisztikai egység, mesteri részletek

Városi könyvtár, Gödöllő

A Dózsa György úti főhomlokzat nyílásritmusa illeszkedik a település tradicionális beépítéséhez, de nem él múltidézetekkel
The rhythm of doors and windows on the Dózsa György út main frontage sits well with the traditional architecture of the town, but does not indulge in historical quotations.

Gödöllő éppen olyan messze van Budapesttől, amennyi az önálló város koncepciójához szükséges. Bár helyi érdekű vasúttal és autópályával is jól kapcsolódik a fővároshoz, Gödöllő mégis önálló centrum maradt. Nem fenyegeti a beolvadás, sem a szó valós értelmében, sem az intézmények infrastrukturális világában. Ennek az ott élők számára fontos ténynek sok oka van, egyebek közt az egye-

Az előadóterem tömbje a szabadpolcos könyvtár alatti árkád felől

The lecture hall block from the arcade under the open-shelf library space

temi város létből is fakad, de a múlt tradícióiból és a lakók jövőépítő akaratából is. A település gazdái régóta jeles építészeket hívtak Gödöllőre: a Grassalkovichok Mayerhoffer Jánost és Andrást, majd Ybl Miklóst, a múlt századforduló művésztelepére Medgyaszay Istvánt, a városba Sváb Gyulát, Kertész K. Róbertet, Thoroczkai Wigand Edét, a két háború közt Rákos Pált lehet említeni, az ötvenes évekből Jánossy Györgyöt. 1965-ben kapott ismét városi címet Gödöllő. Léptékváltást erőszakoltak a városra, ipart telepítettek, sokemeletes panelházak is épültek, a nyaralójelleg háttérbe szorult. De kvalitásos épületek is születtek, amelyek tervezői Zalaváry Lajos és Jánossy Péter. Bognár Endre főépítész kifejezésével Gödöllő a 80-as évekre „egy falu és egy lakótelep szervesen halmaza, szinte »karambolja« volt”. Ma, amikor valódi építő konjunktúra van, nehéz a döntéshozók helyzete, élni kell a fejlődés lehetőségével, de úgy, hogy a hely saját karakterét is egyszerre erősítsék.

Amikor most a centrumban könyvtárat építettek, az építészek és a főépítész tömbrehabilitációt is elgondoltak. A központi fekvésű telekre mélygarázst is terveztek. Ez úttörő lépés a magyar urbanisztikában, de például egy hasonló léptékű nyugatnémet kisváros már húsz éve is így gondolkodott, és így máig működőképese maradtak a régi városközpontok. Gödöllőn a Dózsa György út – Kossuth utca – Fő tér által közrefogott tömb meghatározó épülete az egykori szállodasarok manzárdkupalás, egyemeletes tömege, amely a Lechner-követők kézjegyét viseli. Maradék díszei előregyártott műkő tagozatok és fiatornyok. A tömbön belül átellenben a volt tűzoltóság egyszerű, kétszintes, de tűztoronnyal megtoldott épülete is fontos kompozíciós elem; és

A belső udvar szervezi a régi beépítés léptékében megfogalmazott tömegeket
The internal courtyard organizes outlines expressed in the scale of past building

Az informatikai „híd” a kávézó teraszának is helyet ad, de a majdani gyalogostengely felé is feltárja a belső udvart

The IT "bridge" also makes space for the café terrace, and opens up the interior courtyard to the future pedestrian axis

jellemzőek a keretes beépítés felújított/új, de inkább régít mutató házai is: zömükben emeletesek, zárt sorúak, de még érezni mögöttük az egykori fésűs elrendezés udvarait és szellemét.

Mindez alapvetően meghatározta a Kálmán Ernő és Major György tervezte könyvtár és információs központ több fordulóban, 1999 óta alakuló épületét. Egyrészt olyan, lényegében ötszintes, „P+F+2+T” – azaz pince-földszint-két emelet-tetőterbeépítéses – házat képzeltek el, amely alkalmazkodik az egyemeletes környezet léptékéhez. A megoldás kizárta a történelmi idézeteket, hiszen ami egyemeletes volt valaha, az olyanak is mutatta magát. Itt a kortárs építészlet kínálta lehetőségekkel lehetett és kellett kísérletet tenni. Különösen érdek, ha valaki a konjunktúrában is kísérleti gondolatokkal közelít a feladathoz.

Kálmánék a Mesteriskolán kezdtek együtt pályázni, és a gödöllői feladatra ismét szövetkezve, fantasztikus leleménnyel és igényességgel tudtak együttműködni. Azt találták ki, hogy a 3000 m²-es – ilyen környezetben nagyléptékűnek számító – beépítés bontott tömegű architektúrája egyszerre legyen a település-szerkezet hagyományaira utaló, de mégis átriumos, tornyos és egyszerre horizontális, árkados és ugyanakkor zárt, magastetős, de mégis modern, korszerű anyaghasználatl fogalmazott, s ide illő vakolt-műkőves ház. És nem melleleg a városközpont belső gyalogos passzázsának kialakítását is felvállalva tudja mindazt, amit egy mai könyvtárnak tudnia kell. Ráadásul vonzó, intim belső, kint-bent és külső terei megidéznek a régi kisvárosi meghittséget, azt, ami a modernizá-

ció előtt Gödöllő kisvárosi közepét jellemezte. Mindezt a többretegű programot a tervezőknek teljes mértékben sikerült megépíteniük. A majdani átjárható tömbbelsőnek megfelelően, a volt tűzoltóság udvara és a városháza udvara felé a könyvtár tömbje a földszinten megnyílik. Az északnyugati homlokzat – én innen kezdtem a bejárást – finoman ívelő árkáddal fogad, amelyen az olvasótér polcrendszerének ritmusát kivetítő keskeny ablakok sorakoznak. A velencei Rialto híd és a firenzei Ponte Vecchio mediterrán hangulatát és az alföldi települések karakterét egyszerre ötvöző világ. Biztos, hogy ebben a régi receptekből merítő, rózsaszínes oxidfestékkel kevert, sokrétegű, durva zúzalékos nemesvakolatnak is nagy szerepe van. A felület sokat tud taktilis közelségben és távolabbi nézetben, árnyékban, önárnyékban és napfényben. A tagolt architektúra bő alkalmat ad ezekre a vizuális helyzetekre. Balra szellőzőtorony, jobbra függőleges sávok ablakokkal tagolt oromfal zárja a homlokzat kompozícióját. Az udvart is a fények határozzák meg. Az árkádok és az ékivágás jó aránya, a földszinti zenei részleg nagyablakainak sötétje és az átellenes előadóterem lehetőleg finoman elforduló, karakteres lefedésű tömegének nyerstégla falán a bordázat, a tető hódfarkú cserepein látható rajzolat összképe együtt adja az intimitást. Utóbbiak az építés régi technikáinak erőteljes idézeteként bensőséges hangulatot teremtenek. Ez viszont kortárs módszerként és nem kulisszaelemként valósul meg. Az udvar terét délkeletről záró meleg érzetű fahíd is meghatározó elem, ezen a tervezők az informatikai funkciót helyezték el.

Az olvasóterek bútorozásában igényes, egyedi design egészíti ki a márkás mobiliát és világítástechnikát
 The high-specification custom-designed furniture of the reading areas is complemented by branded pieces and well-chosen lighting

A híd alól majd az átjáró terek felé léphetünk, de már most ide nyílik a kávézó árkaos terasza. Visszaérve a Dózsa György úti főhomlokzathoz, ez az árkádníllás fordul át az utca felé, hogy ott ritmikus elemé váljon. Úgy, hogy a nyílás az emeleti gyermekolvasó ablakát is egyesíti – ezzel a megoldással tűnik a ház első szintje mégis földszintesnek. A második emelet görgős raktárainak bevilágító ablakait horizontális lamellák fedik, amelyek között a sarokpozíciót színes kerámialapok hangsúlyozzák. Ezeken a rovásírás ornamentikája tematikus, az ablakmélyedésben megjelenő fődémsáv kerámiafalkái pedig a Zsolnayak múlt századfordulót idéző díszítéseiként hatnak. A házba belépve hamar kiderül, hogy minden lényegében szinte az egytér-koncepció része-

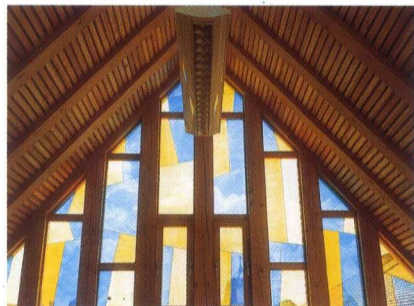
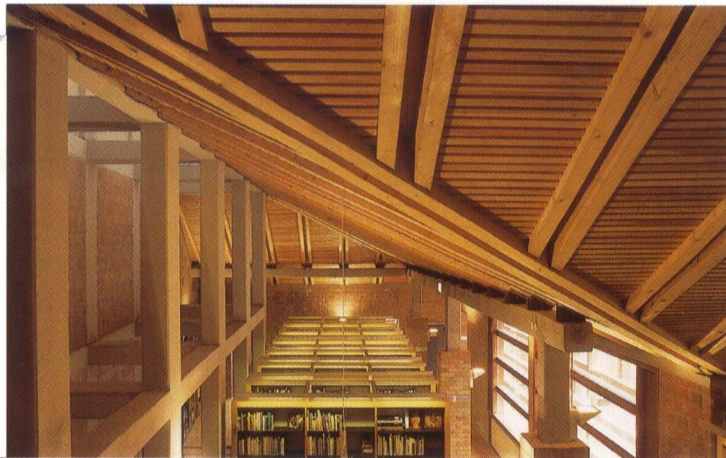
ként működik. És ez az összetett, olvasó-tároló-kutató-helytörténeti-zenei-gyermek- és informatikai-könyvtárfunkciókat, az irodai szférát és a büfét is felölelő következetesség: bravúr. A tér elemei áttekinthető rendszert alkotnak, de nem mindenütt átláthatóak. Sok az intim zug, teljesen egyedi építészeti ötlet, gádorfal, könyöklő, falfülke, galéria, rámpa, felülvilágító, amelyeket csak ide és most – szinte találmányként – létrehozott térelválasztók, korlátok, csapóajtók, tűzbiztos szekrények, üvegmozaikok határolnak-kapcsolnak. Nagy részük szavakkal nem is leírható vagy lefényképezhető, el kell menni megnézni.

A félreértést elkerülendő, a sok invencióval és intuícióval megvalósult könyvtár architektúrája egyszerű és tiszta. Mert a szellemükben gazdag

megoldások a lehető legegyszerűbb anyaghasználattal és racionális következetességgel párosultak. A nyers-tégla, a kalapácslakkal bevont szögvasak, a horganylemez lábazat vagy az OSB-lemez burkolat csak néhány példa erre. A ház szelleme Ivánka András teamjének 64-es, de kortalan Győri Kórház-béli orvosi klub-oktatási épületével rokon, amelyről Turányi Gábor nemrég alapos elemzést tartott a Műegyetemen.

Kálmán és Major alkotómunkáját a legigényesebben válogatott mobília és márkás, sokat tudó világítástechnika teljesíti ki. A házat – talán, mert varázsa van – azonnal megszállta a helyi közönség, megugrott az olvasók száma. A látogatócsúcsokban talán máris szerepe van az olvasójeggyel nem rendelkező, a ház miatt ideutazó építészek érdeklődésének is.

Generáltervező: REALTERV Építésziroda Kft.
 Vezető építésztervezők: Kálmán Ernő, Major György
 Építész munkatársak: Albrecht Beáta, Lasztóczy Péter, Balogh Csaba
 Szerkezettervezők: Embersics Judit (Gauß Budapest Kft.)
 Faszervezet-tervező: Erdélyi Péter
 Épületgépészeti tervezés: Dr. Tóth Péter (Pentaplan Kft.)
 Elektromos tervezés: Szakál István (Iparterv Elektro Kft.)
 Egyedi lámpatársak: Molnár J. Iván iparművész
 Kerámiadíszek: F. Orosz Sára iparművész
 Kertészeti konzulensek:
 Komlósné Hlatky Katalin, Szalkai Adrienne
 Megbízó: Gödöllő Város Polgármesteri Hivatal
 Generálkivitelező: Architekon Rt.
 Világítástechnika: LISYS Fényrendszer Rt.
 Belsőépítészeti kivitelezés:
 Mezőkövesdi Bútoripari Kft., JU-GO Bútor Kft., Nordhouse Kft.
 Nyílászárók: Hartmann Ferenc

Az egytér-konceptiónak megfelelően a látható fedélszékekbe galériákat és irodákat terveztek

In keeping with the open plan concept, galleries and offices have been fitted into the exposed roof space

Az előadóterem belső terében a természetes és a mesterséges világítás különleges ötvözete segít megteremteni az elmélyült figyelem légkörét

In the internal space of the lecture hall, a special mixture of natural and artificial light helps to establish a mood of thoughtful attention

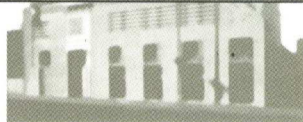
text by: György Szegő / photos by: Andrea Häider

invention that conserves

architects: Ernő Kálmán - György Major

Gödöllő is far enough from Budapest to have its own urban identity. Despite its good links with the capital by suburban railway and motorway, Gödöllő has remained an autonomous centre. Assimilation threatens neither the city boundaries nor its institutions, and this is important to the people who live there. Its independence rests on many factors, the university undoubtedly being one of them, but no less important are local traditions and the propensity of its burghers to build for the future. Wealthy people of the town have long invited eminent architects to Gödöllő: the Grassalkovich family brought János and András Mayerhoffer and later Miklós Vbl; István Medgyaszay was commissioned for the turn-of-the-century artists' colony, and many others, including Gyulá Sváb, K. Róbert Kertész, Ede Thoroczkai Wigand, between the wars Pál Rákos, and in the fifties, György Jánossy, have made major contributions. Gödöllő was restored

to burgh status in 1965. A change of scale was forced on the town, with the coming of industry and multi-storey system-built houses, so that its holiday-town nature was suppressed. But high-quality buildings also appeared, designed by such as Lajos Zalaváry or Péter Jánossy. In the words of chief municipal architect Endre Bognár, Gödöllő in the 1980s was a place where "village and public housing estate piled up untidily, almost 'collided.'" In the current building boom, the challenge for decision-makers is to grasp development opportunities while reinforcing the town's indigenous character. When the time came to build a library on a site in the town centre, the architects and the municipal architect thought in terms of rehabilitating the whole block, and included an underground car park in their plans. This approach may have been standard practice for twenty years in West German towns of similar size, where old town centres still remain viable, but it is

a pioneering step in Hungarian urban development. In Gödöllő, the dominant building in the block bounded by Dózsa György út - Kossuth utca - Fő tér is the mansard-cupola single corner block, a former hotel which bears the stamp of the Lechner school. Its surviving decorations are pre-fabricated artificial stone dividers and turrets. On the diagonally opposite corner of the block, the former fire station's two-storey building with fire tower is another important element of the composition, and these characteristics are taken up by the renovated and new - but old-style - buildings in between: most present unbroken faces and have several storeys, but in the courtyards behind them, the spirit of the former long-garden layout lives on. All this is taken account of in the library and information centre designed by Ernő Kálmán and György Major, which has been built in several phases since 1999. Firstly, it

City library, Gödöllő

is a five-storey building - basement + ground + 2 upper storeys + attic - designed to scale into the single-storey surroundings. No historical references were permitted, since single-storey buildings have always presented themselves as no more than just that. Here it was the possibilities of modern architecture that were to be explored and experimented with. It is especially commendable when experimental ideas are incorporated into an architectural commission even during a building boom. Kálmán and Major first joined forces in architectural tenders during their postgraduate studies, and came together again for the Gödöllő project, with astonishing inventiveness and ambition. What they came up with is a 3000 square metre structure - large scale in the context - with a divided outline, alluding to the structural traditions of the town, but incorporating an atrium and a tower. At the same time it is horizontal, arcaded, with a closed frontage, pitched roof, and

an appropriate rendering—and artificial stone outer finish, and all achieved with the use of advanced modern materials. Its layout implements a city-centre pedestrian passage while not compromising on any functions of a modern library. And more: the interior is attractive and intimate, and the exterior—interior and exterior spaces evoke the old small-town familiarity that characterized the centre of Gödöllő before modernization. The architects have succeeded in every layer of their complex brief. Arranged consistently with plans for a passageway right through the block, the library building opens on the ground floor towards the courtyard of the former fire station and the town hall. Starting, as I did, with the north-west frontage, one enters a gently curving arcade with a row of narrow windows carrying on the rhythm of the reading room shelves. The design brings a Mediterranean atmosphere - the Rialto Bridge in Venice or the Ponte Vecchio in Florence - to the character of Hungarian Great Plain settlements. A key element is the multi-layer coarse-grained rendering mixed with pink oxide paint, for which recourse was made to old recipes. The surface is effective at tactile proximity and long-range view, in the shade, in its own shadow, and in full sun. The divided elevation gives

ample opportunity for these visual situations. The frontage composition is closed to the left by a ventilation tower and to the right by a row of vertical strip windows. The courtyard is also defined by light. The fine proportions of the arcades and the skylights, the darkness of the ground-floor musical section's great windows, the subtle ribbing of the distinctively-finished bare brick wall on the diagonally-opposite lecture hall, and the graining of the coggod roof tiles, all combine in to confer intimacy. The warm mood created by the roof tiles is achieved by forthright evocation of old building techniques, but by contemporary means and not as a stage-set. The wooden bridge that makes a pleasing boundary to the courtyard on the south-east side is also a definitive element, and has been assigned the information technology function. Stepping out from under the bridge, we might expect a passages, but we are greeted by the arcaded terrace of the café. Returning to the Dózsa György út frontage, the arcade turns towards the street and becomes a rhythmical element, in such a way that the arcade opening is combined with the upstairs children's reading room, thus making the first floor of the building look like part of the ground floor. The roller stores on the second floor have illuminating windows

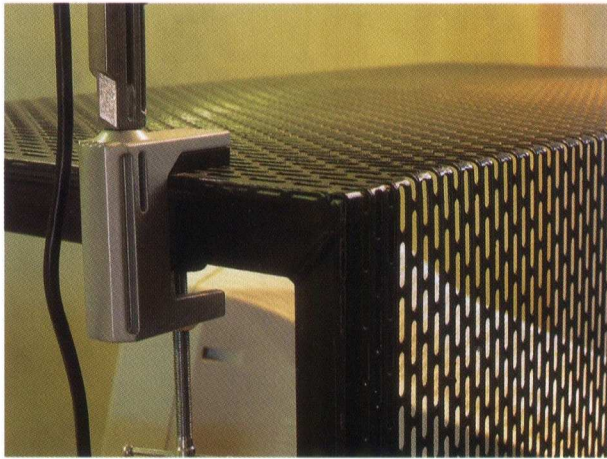
with horizontal lamellar shades, between which the corner position is highlighted by coloured ceramic tiles. The runic ornamentation on these is thematic, but the ceramic squares on the ceiling strip in the window recesses are suggestive of turn-of-the-century Zsolnay decorations. Entering the building, it is immediately apparent that this complex consistency, embracing reading room, storage, research, local history, music, children's and IT library functions, offices and buffet, works essentially via single-space concept. In a word, bravura. The space elements make up a transparent system, but are not themselves everywhere transparent. There are many intimate nooks, completely original architectural ideas, hatches, ledges, wall niches, galleries, ramps and skylights, delineated and connected, here and now, as almost new inventions, by partitions, railings, swing doors, fireproof cabinets and glass mosaics. Many of them cannot be described or photographed. They have to be witnessed first-hand. Let there be no misunderstanding: although created with much invention and intuition, the library architecture is pure and simple. The design is rich in ingenuity, but is implemented with the simplest materials and rational consistency. Bare brick, hammer-finish painted

angle iron, galvanized-plate skirtings or OSB finishes are just a few examples of that. The building bears a kinship to the medical club-educational building in Győr Hospital, designed by András Luánka's team in 1964, but of timeless character, recently the subject of a Budapest University of Technology lecture by Gábor Turányi. The design by Kálmán and Major is complemented by excellently-selected furniture and sophisticated, quality-brand lighting technology. The building, maybe through its magic, was immediately invaded by the local community, and the number of readers has leapt. The visitor figures may also have been influenced by the number of non-library-ticket-holding architects coming to view the building.

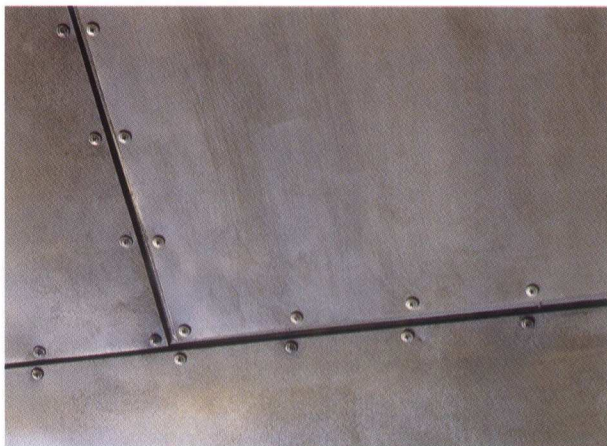
Supervising architect: REALTERU Építésziroda Kft.
Chief architects: Ernő Kálmán, György Major
Architectural staff: Beáta Albrecht, Péter Lasztóczy, Csaba Balogh
Structural engineers: Judit Embersics (Gauff Budapest Kft.)
Timber structure engineer: Péter Erdélyi
Building utilities engineers: Dr. Péter Tóth (Pentaplan Kft.)
Electrical engineer: István Szakál (Iparteru Elektro Kft.)
Custom light fittings: J. Luán Molnár, craft artist
Ceramic decorations: Sára F. Orosz, craft artist
Garden consultants: Katalin Hlatky Komlós, Adrienne Szakál
Client: Gödöllő Mayor's Office
Prime contractor: Architektón Rt.
Lighting: LISYS Fényrendszer Rt.
Interior and furnishing contractors: Mezőkövesdi Bútoripari Kft., JU-60 Bútor Kft., Nordhouse Kft.
Doors and windows: Ferenc Hartmann

A könyvtár tele van téri találmánnyal, nehezen leírható építészeti ötlettel, híddal, fülkével, gádorokkal, csapóajtókkal, tűzbiztos szekrényekkel és üvegmozaikkal
The library is full of spatial innovations, difficult-to-describe architectural ideas, bridges, cubicles, hatchways, swing doors, fireproof cabinets and glass mosaics.

Mesteri részletek
Masterful details

el Castillo
SPANIOL BÜROFURNITUR

Budapest III. ker.
Hajógyári sziget 130.
Telefon: 2500-001
www.elcastillo.hu

A cég dolgozói ingyenes lakberendezési tanácsokkal és igény szerint helyszíni felméréssel, látványterv elkészítésével segítik a vásárlókat a döntésben.